

Bensodiazepiner

Vad är det?

Bensodiazepiner är läkemedelspreparat som bland annat används för vård av ångest och sömnlöshet. I Finland är alla bensodiazepiner receptbelagda. ^[1] Bensodiazepiner används i stor utsträckning också utan läkarordination. I så fall är det fråga om läkemedelsmissbruk. Läkemedelsmissbruk är det också när medicinen används i större doser än rekommenderat. ^{[1] [2]}

Bensodiazepinpreparat som i stor utsträckning missbrukas är till exempel diazepam, klonazepam, alpratsolam och oxazepam. ^{[4] [1]} På svarta marknaden säljs bensodiazepiner som tabletter, kapslar och pulver. ^[5] En del av preparaten kommer från olagliga laboratorier. Förfalskningarna motsvarar inte till sin sammansättning de produkter som apoteken säljer. ^[5] I berusningssyfte intas läkemedlen antingen oralt, genom snortning eller intravenöst. ^[4]

Legal status: Bensodiazepinföreningar är klassade som både läkemedel och rusmedel. Användning, inköp och innehav utan läkarordination är förbjudet. ^{[6] [7]} Läkemedelsbruk av bensodiazepiner regleras i läkemedelslagen. ^[8]

Utbredning och problemanvändning: Missbruk av läkemedel är i Finland mer sällsynt än användning av cannabis, men klart vanligare än användning av amfetamin (2 %). ^{[3] [24]} Av hela befolkningen har 5 procent begagnat sömnmedicin, lugnande läkemedel eller smärtstillande medel för icke-medicinska syften. Läkemedelsmissbruket förefaller vara vanligast bland 25–34-åriga män (13 %). ^[24] Vad sömn- och lugnande läkemedel beträffar består missbruket i huvudsak av missbruk av bensodiazepiner. ^[9]

Bensodiazepinerna spelar en rätt så central roll i miss- och blandbruk av andra rusmedel: bland de mest utsatta missbrukarna är bensodiazepiner det näst mest populära rusmedlet. En betydande del av de opioidberoende är också bensodiazepinberoende. ^[10]

Hur verkar det?

Substansen verkar förlamande på centrala nervsystemet. Bensodiazepinerna fäster vid GABA_A-receptorer. De förstärker gamma-aminosyrans funktion i receptorerna. ^{[1] [11] [12]} Hur snabbverkande bensodiazepinerna är och hur länge effekten varar varierar med preparat. De mest fettlösliga preparaten (till exempel diazepam och oxazepam) absorberas snabbast. Halveringstiderna varierar mellan under 5 och över 12 timmar. ^[13]

Positivt upplevda verkningar: Både som läkemedel och som rusmedel eliminerar bensodiazepiner ångest, oro och skräck. Preparaten verkar avslappnande på sinne och muskler. ^[12] Bensodiazepiner används olagligt också för att stärka effekten av andra rusmedel. De används då så att säga för egenvård av rusmedlens skade- och abstinenssymptom. ^{[14] [15]} ^[16] Den vanligaste orsaken till läkemedelsmissbruk i Finland är att underlätta insomning. ^[3]

Negativt upplevda verkningar: Trötthet är den vanligaste skadeverkningen av bensodiazepiner. ^{[11] [15]} Dessutom uppträder minnes- och koncentrationssvårigheter, försvagad motorisk förmåga, depression, förvirring, oro, muskelsvaghet och sexuell olust. ^{[11] [12] [15]} Vid rusmedelsbruk framhävs skadeverkningarna eftersom mängden läkemedel som intas vanligen är större än i vådrekommandationerna. ^[15] Trots att bensodiazepiner är lugnande läkemedel kan de i vissa fall orsaka oförutsägbara beteendereaktioner, som våldsamhet. ^[19]

Huvudsakliga risker?

Akuta risker: I synnerhet för den som är ovan vid bensodiazepiner kan användning följas av svindel, dåsighet och klumpighet. Dessa verkningar utgör en trafikfara. ^{[17] [18]} Bensodiazepiner är den läkemedelsgrupp som oftast observeras i samband med misstanke om rattfylleri. ^[18]

Bensodiazepiner har inte som sådana orsakat dödsfall på grund av förgiftning eller överdosering. De förstärker emellertid effekten av alkohol och andra substanser som förlamar centrala nervsystemet och är sålunda medverkande

faktorer i de flesta rusmedelsdödsfall. [17]

Risker med blandbruk: Det är ytterst riskfyllt att kombinera förlamande substanser (alkohol, opioider) med bruk av bensodiazepiner. Dessa substanser förstärker varandras effekt, vilket kan leda till medvetslöshet och förlamade andningsvägar. [14] [17] [20] När en blandbrukare av bensodiazepiner, alkohol och opioider dör sker det typiskt i sömnen. [20] [22]

Risker med riklig användning: Bensodiazepiner skadar på lång sikt hjärnan. [19] Substanserna inverkar på kognitiva förmågor som talproduktion och minne hos både vuxna och barn. [11] [12] [19] Inte ens i läkemedelsbruk rekommenderas bensodiazepiner för långvarigt bruk, på grund av deras neurotoxiska och beroendeframkallande verkningar. [21]

Beroende: Bensodiazepinerna hör till de läkemedel som är allra mest beroendeframkallande. Hos omkring tio procent av brukarna beräknas beroende utvecklas. [16] Abstinenssymptomen ger sig till känna inom ett par dygn efter avslutat bruk. [23] Symptomen kan vara nervositet, oro, ångest, aptitlöshet, irritabilitet, sömnstörningar, muskelstelhet, hjärtklappning och förvirring. [23] Ju längre bruket har pågått, desto starkare symptom. Vid kortvarigt bruk hinner beroende inte utvecklas.

[23]

Vid mer långvarigt bruk utvecklas också tolerans mot bensodiazepinernas verkningar. Detta betyder att doseringen måste ökas för att åstadkomma önskad effekt. [17] [23]

Användning under graviditeten: Det finns indikationer på att bruk av bensodiazepiner under graviditeten kan ha orsakat missbildningar. Sannolikt är risken emellertid mycket liten. Om modern under graviditeten har använt mycket bensodiazepiner kan barnet vid födseln ha lindriga abstinenssymptom. [12] Bruk under graviditeten bör alltid diskuteras med läkare.

Hur kan riskerna minimeras?

Bensodiazepiner är läkemedelspreparat som ska användas endast på läkarordination och i enlighet med given vårdrekommendation. Riskerna i samband med rusmedelsbruk av bensodiazepiner kan undvikas genom att följa läkarens anvisningar.

Sömn- och lugnande mediciner ska under inga omständigheter kombineras med andra förlamande substanser som alkohol eller opioider. I kombination med dessa substanser ger bensodiazepiner ökad risk för överdosering.

link

Källor ►

Källa till webbadress: <https://paihdelinkki.fi/sv/databank/snabbinfo/bensodiazepiner>